

TỰ TƯỜNG HỒ CHÍ MINH VỀ TỰ PHÊ BÌNH, PHÊ BÌNH VÀ NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG TỰ PHÊ BÌNH, PHÊ BÌNH TRONG ĐẢNG TA HIỆN NAY

NGUYỄN KHẮC THANH ()*

Tự phê bình, phê bình (TPB, PB) là thuộc tính, là quy luật phát triển của Đảng Cộng sản Việt Nam, Đảng ta không có lợi ích nào khác ngoài lợi ích của giai cấp công nhân, của nhân dân lao động và của cả dân tộc.

Trong quá trình hoạt động cách mạng, chăm lo xây dựng Đảng, Hồ Chí Minh đặc biệt coi trọng TPB, PB trong Đảng. Từ năm 1927 đến 1969 trong hơn 200 tác phẩm, bài viết nói về xây dựng Đảng hoặc liên quan đến công tác xây dựng Đảng, đã có hơn 120 bài Người đề cập đến TPB, PB. Người khẳng định: “Cách mạng sẽ đi phát triển mãi, tiến bộ mãi, càng gặp nhiều gian khổ càng mạnh mẽ thêm là nhờ có tự phê bình, phê bình” (2, tr.243). Đảng phải được xây dựng vững mạnh về mọi mặt. Đảng phải là một chỉnh thể thống nhất, như một cơ thể sống. Đội ngũ đảng viên của Đảng là những con người, mà theo Hồ Chí Minh: “Người đời ai cũng có khuyết điểm, có làm việc thì có sai lầm”, “người đời ai cũng có chỗ tốt và chỗ xấu, ta phải khéo nâng cao chỗ tốt khéo sửa chỗ xấu cho họ”.

Sự nghiệp cách mạng do Đảng lãnh đạo, là sự nghiệp khó khăn gian khổ, lâu dài, phức tạp. Do vậy trong quá trình lãnh đạo cách mạng, trong hoạt động của mình, Đảng khó tránh khỏi những sai lầm khuyết điểm.

Quá trình phát triển, bản thân Đảng sẽ xuất hiện những mâu thuẫn: giữa tiến bộ với lạc hậu; tích cực với tiêu cực; giữa đòi hỏi ngày càng cao của yêu cầu nhiệm vụ cách mạng với năng lực trình độ còn hạn chế của đội ngũ đảng viên; giữa những ý kiến khác nhau, những nhận thức đúng, sai trong Đảng. Để giải quyết những mâu thuẫn đó, củng cố sự thống nhất, làm cho Đảng phát triển, tất yếu phải TPB, PB. Đảng cần TPB, PB như con người cần không khí để thở, phải sử dụng nó thường xuyên như rửa mặt hàng ngày. “Mỗi cán bộ, mỗi đảng viên mỗi ngày phải tự kiểm điểm, tự phê bình, tự sửa chữa như mỗi ngày phải rửa mặt, được như thế thì trong Đảng sẽ không có

(*) TS., Trung tá, Trưởng sĩ quan Lục quân 2, Bộ Quốc phòng.

bệnh, mà Đảng sẽ mạnh khỏe vô cùng” (1, tr.239).

1. Quan niệm của Hồ Chí Minh về TPB, PB

Theo Hồ Chí Minh, TPB, PB là đòi hỏi khách quan của công tác xây dựng Đảng. TPB là nêu ưu điểm và vạch khuyết điểm của mình. PB là nêu ưu điểm, vạch khuyết điểm của đồng chí mình. TPB, PB phải đi đôi với nhau. Theo Người, TPB là cá nhân (cơ quan, tổ chức, đoàn thể) thật thà nhận khuyết điểm của mình để sửa chữa, để người khác giúp mình sửa chữa và cũng để người khác biết mà tránh những khuyết điểm mà mình đã phạm. PB là thấy ai (cá nhân, cơ quan, đoàn thể) có khuyết điểm thì thành khẩn nói cho họ biết để họ sửa chữa, để họ tiến bộ. Như vậy TPB không phải là chỉ để tự mình nói cái xấu, cái khuyết điểm của mình. PB không phải chỉ vạch cái sai của người khác. Nếu chỉ tự mình soi xét thôi thì chưa đủ mà phải nhờ người khác soi hộ, cho nên TPB và PB phải đi đôi với nhau phát huy cái tốt, loại trừ cái xấu, xây dựng đồng chí, xây dựng tổ chức. Bản chất của TPB, PB là giải quyết mâu thuẫn nội bộ để phát triển, để thống nhất ý chí hành động cao.

2. Vị trí, vai trò TPB, PB

Theo Hồ Chí Minh, TPB, PB phải được coi là biện pháp cơ bản nhất trong hệ thống những biện pháp toàn diện và đồng bộ để xây dựng Đảng. TPB, PB là phương pháp tốt nhất để mỗi đảng viên phát huy ưu điểm, khắc phục khuyết điểm. TPB, PB vừa là thứ vũ khí sắc bén, vừa là thang thuốc hiệu nghiệm để chữa khỏi bệnh, làm lành vết thương. TPB, PB không phải là phá bỏ mà là để bồi bổ, xây dựng phát triển, để phát huy tính tích cực của con người, hoàn thiện con người.

3. Mục đích TPB, PB

TPB, PB là để cho mình tiến bộ, quân đội và nhân dân tiến bộ, tăng thêm tình đoàn kết giữa cán bộ với cán bộ, giữa cán bộ với chiến sĩ, giữa quân đội với nhân dân. Người nhấn mạnh: Mọi cán bộ, đảng viên phải nhận thức thật rõ mục đích của TPB, PB là để cùng nhau tiến bộ và phát triển, để thống nhất ý chí, hành động, cấp trên cấp dưới, nhân dân ta cùng tiến bộ, phương pháp làm việc tốt hơn, đúng hơn, hiệu quả hơn. Mục đích của TPB, PB đều nhằm giúp nhau sửa chữa khuyết điểm, phát huy ưu điểm, cùng nhau tiến bộ.

4. Nguyên tắc TPB, PB

- *TPB, PB phải dựa trên cơ sở tôn trọng, bảo vệ lợi ích của Đảng, đảm bảo đúng nguyên tắc tập trung dân chủ.* Tuân thủ các quan điểm, nguyên tắc của cương lĩnh, điều lệ, đường lối chính sách. Không để chủ nghĩa cá nhân chi phối làm sai lệch mục đích phát triển của Đảng. TPB, PB phải xuất phát từ thực tiễn, từ yêu cầu nhiệm vụ chính trị của đơn vị, của cách mạng. PB là PB việc chứ không PB người, tức là phải lấy tiêu chuẩn hoàn thành nhiệm vụ chung để PB chứ không phải dựa vào yêu, ghét trong quan hệ cá nhân để PB. Cần nêu cao khẩu hiệu cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư, chỉ có như vậy mới đặt lợi ích của Đảng lên trên hết để TPB, PB. Kiên quyết chống tự mãn, tự tư, tự lợi, chống chủ nghĩa ba phải, luôn can đảm bảo vệ lẽ phải, bảo vệ chính nghĩa.

- *TPB, PB phải đảm bảo tính khách quan, trung thực, thật thà.* TPB và thành khẩn PB đồng chí mình, không phô trương thành tích, không thổi phồng khuyết điểm, phải trên cơ sở tình đồng chí thương yêu nhau để nói thẳng

nói thật, không bao che, ngại biện, không dĩ hoà vi quý, nể nang trong PB. Bác chỉ rõ: “Một đảng giấu khuyết điểm của mình là một đảng hỏng. Một đảng có gan thừa nhận khuyết điểm của mình, vạch rõ những cái đó, vì đâu mà có khuyết điểm đó, rồi tìm kiếm mọi cách để sửa chữa khuyết điểm đó, như thế là một đảng tiến bộ, mạnh dạn, chắc chắn, chân chính” (1, tr.261).

Muốn làm được như vậy, trước hết, cán bộ càng cao, trách nhiệm càng lớn càng phải gương mẫu TPB, PB; cả cấp trên và cấp dưới đều phải PB cho nhau... Hồ Chí Minh luôn nhắc nhở: “phải đẩy mạnh TPB, PB từ trên xuống dưới, từ dưới lên trên, từ trong Đảng, nhà nước ra ngoài xã hội, phát huy vai trò của cán bộ lãnh đạo. Coi đó là mấu chốt thành công trong TPB, PB. Đồng thời, phát động tổ chức quần chúng tham gia góp ý kiến xây dựng Đảng, PB cán bộ, đảng viên”.

Tuyệt đối không được coi nhẹ PB, sợ PB. Người chỉ rõ rằng: “Sợ TPB cũng như có bệnh mà giấu bệnh, không dám uống thuốc. Trong PB thì nể nang, không PB để cho đồng chí mình cứ sa vào lầm lỗi đến nỗi hỏng việc. Khác nào, thấy đồng chí mình ốm mà không chữa cho họ. Nể nang mình không dám TPB, để cho khuyết điểm của mình chứa chất lại, khác nào, bỏ thuốc độc cho mình, nguy hiểm đến tính mạng, dẫn đến ‘không chết cũng la lét quả dưa’” (2, tr.260).

TPB, PB phải trung thực, công khai, đầy lòng nhân ái và có văn hoá, phải nói có sách, mách có chứng. Thực hiện trị bệnh cứu người, không được dùng lời nói mỉa mai chua cay, đâm thọc hoặc dùng PB để công kích, nói xấu, PB lung tung, không có trách nhiệm. Thái độ của người PB phải thành khẩn, nghiêm

trang, đúng mực, phải vạch rõ vì sao có khuyết điểm ấy, nó sẽ có kết quả xấu như thế nào, dùng phương pháp gì để sửa chữa. Thuốc phải nhằm đúng bệnh. Tuyệt đối không có ý mỉa mai, bói móc, báo thù, không rõ, PB lấy lệ. Cũng không nên: “trước mặt không nói, xoi mói sau lưng”, “miệng thơn thớt, bụng ốt ngâm”.

Người được PB phải có thái độ thật thà, khiêm tốn, đúng thì phải tự nhận khuyết điểm, quyết tâm sửa chữa, dù là PB đúng cả hoặc chỉ đúng một phần cũng luôn luôn hoan nghênh, không được phớt lờ hoặc trù dập. Tuyệt đối không được áp bức PB.

- *TPB, PB phải tiến hành thường xuyên, liên tục.* Bác nói: “Ngày nào cũng phải ăn cho khỏi đói, rửa mặt cho khỏi bẩn, thì ngày nào cũng phải TPB cho khỏi sai lầm” (2, tr.211), phải vạch rõ cả ưu, khuyết điểm. Cán bộ, đảng viên phải tiến hành TPB, PB trong mọi nhiệm vụ, mọi điều kiện, mọi hoàn cảnh, ở mọi cương vị. Mỗi người mỗi ngày phải tự hỏi mình, thật thà tự xét mình và xét đồng chí mình, kiểm điểm mình và kiểm điểm đồng chí mình có gì tốt, có gì chưa tốt, hiệu quả công tác thế nào. Thực hiện đúng lời dạy của Người:

“Dao có mài mới sắc

Vàng có thui mới trong

Nước có lọc mới sạch

Người có TPB mới tiến bộ, Đảng cũng thế” (2, tr.209).

- *TPB, PB phải tiến hành tự nguyện, tự giác.* TPB, PB là quyền lợi và nhiệm vụ của mọi người, biết mình biết người, kiên quyết đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân. Theo Bác: “Khi mình chỉ biết về Đảng, Tổ quốc, đồng bào thì sẽ chí công vô tư. Chí công vô tư thì khuyết điểm ít, tính tốt nhiều” (1, tr.251). Hồ

Chí Minh luôn coi chủ nghĩa cá nhân như một thứ vi trùng rất độc, do đó mà sinh ra đủ các thứ bệnh nguy hiểm. TPB, PB phải hướng vào nhiệm vụ đấu tranh quét sạch chủ nghĩa cá nhân.

5. Phương pháp TPB, PB

TPB, PB là việc khó khăn phức tạp, vì vậy không những cần có nhận thức đúng, tình cảm tốt, ý chí cao mà còn phải có phương pháp hay mới mang lại hiệu quả.

- *Phải sáng suốt khôn khéo*, Bác chỉ rõ: biết người là khó, tự biết mình cũng không phải là dễ, đã không biết mình thì khó mà biết người. Muốn biết sự phải trái ở người, thì trước hết phải biết mình, sự phải trái ở mình. Vì vậy phải biết cách PB sáng suốt, khôn khéo như chiếu tấm gương cho mọi người soi thấu khuyết điểm của mình, để tự chữa. Muốn vậy, để PB có hiệu quả, trước hết phải nghiêm khắc TPB, sau đó mới PB đồng chí mình. PB phải nghiêm túc, triệt để, trung thực, thẳng thắn. Thực hiện PB là PB việc chứ không PB người. Người được PB phải cầu thị tiến bộ.

- *Khéo sử dụng vũ khí TPB, PB* là nét đặc sắc trong tư tưởng Hồ Chí Minh. Phương pháp khéo léo của Bác thể hiện ở chỗ kết hợp hài hoà giữa tình và lý, giữa giúp đỡ, giáo dục, cảm hoá, thuyết phục với xử phạt, như dân gian có câu “đánh kẻ chạy đi chứ không đánh kẻ chạy lại”. TPB, PB với cái tâm trong sáng, lí lẽ phân minh, nghĩa tình đầy đủ làm cho mọi người tiếp nhận TPB, PB như một phương cách hướng tới cái tốt đẹp, tiến bộ, chứ không phải là âm mưu thủ đoạn đối xử với nhau.

- TPB, PB *phải phù hợp đặc điểm, tính chất, mức độ của từng loại khuyết điểm, trong từng hoàn cảnh khác nhau*. Theo Bác có 3 loại:

Loại thứ nhất: đối với những đồng chí giác ngộ chính trị cao thì TPB rất thật thà, kiên quyết sửa chữa khuyết điểm. Khi giúp đỡ người khác thì kiên trì, nhẫn nại giúp đỡ họ sửa chữa. Đối với những kẻ sai lầm rất nặng mà không chịu nhận khuyết điểm để sửa chữa thì các đồng chí ấy đấu tranh không nể nang. Bác khuyên chúng ta nên học loại người này.

Loại thứ hai: Loại này cứ PB, giáo dục mấy cũng ì ra, không chịu sửa đổi. Theo Bác, hạng người này, chúng ta cần nghiêm khắc với họ và mời ra khỏi Đảng để tránh “con sâu làm rầu nồi canh”.

Loại thứ ba: Loại này chiếm khá đông. Loại này đối với người khác thì PB đúng đắn, nhưng tự PB thì quá ôn hoà. Các đồng chí này không mạnh dạn công khai TPB, không vui lòng tiếp thu PB, nhất là PB từ dưới lên, không kiên quyết sửa chữa khuyết điểm của mình, thường tìm những khó khăn khách quan để tự biện hộ. Nói tóm lại với người khác thì các đồng chí ấy rất “mác xít” nhưng với bản thân mình lại mắc vào chủ nghĩa tự do.

6. Nâng cao chất lượng TPB, PB trong Đảng ta hiện nay

Hiện nay, toàn Đảng đang đẩy mạnh cuộc vận động xây dựng, chỉnh đốn Đảng, thực hiện “Cuộc vận động học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”. Nâng cao chất lượng TPB, PB trong Đảng là một trong những biện pháp quan trọng hàng đầu, xây dựng Đảng vững mạnh về chính trị, tư tưởng, tổ chức. Đại hội X của Đảng chỉ rõ: “Cuộc Vận động xây dựng, chỉnh đốn Đảng, TPB và PB trong các cấp uỷ, tổ chức đảng, đảng viên chưa đạt yêu cầu đề ra...” (3, tr.268). Mặt khác, công tác chỉnh đốn nội bộ Đảng, xây dựng đội ngũ

đảng viên đang đặt ra những yêu cầu mới, đòi hỏi phải đề cao TPB, PB.

Nâng cao chất lượng TPB, PB trong Đảng ta, hiện nay cần thực hiện tốt một số vấn đề sau:

Thứ nhất, giáo dục nâng cao nhận thức toàn diện cho mọi cán bộ, đảng viên về lý luận chủ nghĩa Marx - Lenin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối, chính sách của Đảng, Pháp luật Nhà nước, đặc biệt là nội dung nguyên tắc tập trung dân chủ, những vấn đề mới về công tác kiểm tra, kỷ luật, công tác giám sát của Đảng. Mỗi cán bộ đảng viên phải nắm chắc những nội dung chủ yếu nguyên tắc xây dựng đảng kiểu mới của Lenin, của Hồ Chí Minh, những yêu cầu về tư cách đảng viên. “Đặc biệt quan tâm giáo dục, rèn luyện cán bộ, đảng viên học tập, quán triệt, làm theo tư tưởng và tấm gương đạo đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh, để mỗi cán bộ, đảng viên thực sự là tấm gương sáng về phẩm chất, đạo đức, lối sống, hết lòng vì nhân dân, vì sự nghiệp cách mạng” (4).

Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Marx - Lenin, tư tưởng Hồ Chí Minh là *tri thức nền* để người đảng viên hình thành thế giới quan, nhân sinh quan cộng sản, phương pháp tư duy khoa học, ý thức chính trị, tình đồng chí trong sáng, lòng nhân ái, nhân văn, yêu thương, bao dung con người, đây là những phẩm chất chính trị, đạo đức tối cần thiết của người đảng viên trong hoạt động TPB, PB.

Thứ hai, tăng cường giáo dục cho mọi cán bộ, đảng viên thấm nhuần bản chất, phương pháp, nguyên tắc, nghệ thuật của TPB, PB, chính là tìm tòi, phát hiện, phân tích những ưu điểm, khuyết điểm, cái tích cực và cái tiêu cực; cái tốt và cái xấu; cái tiến bộ và cái lạc hậu... Khẳng định ưu điểm, tích cực,

tiến bộ, khắc phục khuyết điểm, hạn chế, củng cố đoàn kết thống nhất, nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của Đảng. Mỗi cán bộ, đảng viên, cần nhận thức đúng đắn TPB, PB là nhiệm vụ thường xuyên, liên tục của mỗi cá nhân, tổ chức đảng. Nghị quyết Trung ương 6 (lần 2) khoá VIII xác định: Toàn Đảng tiến hành cuộc vận động xây dựng chính đốn Đảng, thực hiện TPB, PB nhằm “nâng cao đạo đức cách mạng, chống chủ nghĩa cá nhân trong cán bộ, đảng viên, nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của các tổ chức đảng” (5, tr.34).

Thứ ba, đưa chất lượng hoạt động TPB, PB trở thành tiêu chí phân tích đánh giá chất lượng đảng viên, tổ chức đảng hàng năm. TPB, PB tự giác, triệt để, nghiêm túc cần được coi là phẩm chất hàng đầu của cán bộ đảng viên, của những người có lương tâm trách nhiệm trước Đảng, trước vận mệnh của dân tộc. TPB, PB là một giá trị văn hoá, là trí tuệ, là đạo đức của Đảng - là nhân tố bên trong thúc đẩy Đảng phát triển, là thước đo trình độ dân chủ và sức chiến đấu của tổ chức đảng. Đối với đảng viên, thái độ, hành vi đúng đắn đối với TPB, PB vừa là thước đo trình độ văn hoá lãnh đạo, vừa là động lực thúc đẩy người đảng viên cộng sản phấn đấu vươn lên không ngừng. Đặc biệt, khi mà “một bộ phận cán bộ đảng viên, lại là cán bộ đảng viên có chức, có quyền suy thoái về đạo đức lối sống, ảnh hưởng tới bản chất của Đảng, làm sa sút lòng tin của nhân dân, tổn thương mối quan hệ giữa đảng và nhân dân, hạ thấp sức chiến đấu, vai trò lãnh đạo của Đảng” thì chúng ta càng phải thực hiện nghiêm túc chế độ TPB, PB theo phương châm từ trên xuống, từ dưới lên, từ trong ra ngoài, lấy ý kiến quần chúng trong cơ quan đơn vị và lấy ý kiến nhân

dân ở khu dân cư góp ý kiến PB cán bộ, đảng viên. Như vậy, chất lượng TPB, PB ở mỗi tổ chức đảng, trước hết phụ thuộc vào nhận thức, quan điểm, năng lực lãnh đạo của các cấp uỷ đảng và người đứng đầu cơ quan, đơn vị.

Thứ tư, gắn kết chặt chẽ Cuộc vận động xây dựng, chỉnh đốn đảng với “Cuộc vận động học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”. “Người cán bộ muốn tốt thì phải có đạo đức cách mạng, phải biết TPB và PB” (1, tr.225). Mỗi cán bộ, đảng viên đều có ưu điểm, khuyết điểm, không ai có thể tránh khỏi sai lầm, khuyết điểm. Bởi vậy, một mặt phải không ngừng học tập, tu dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng, mặt khác phải thường xuyên TPB, PB mọi lúc, mọi nơi, mọi hoàn cảnh. Đó chính là nguyên tắc xây dựng đạo đức mới, kết hợp chặt chẽ *xây đi đôi chống*. TPB, PB là phương thuốc hữu hiệu “trị bệnh, cứu người”, chỉ rõ khuyết điểm, đồng thời phải nêu tấm gương sáng để người ta soi vào mà sửa chữa, phấn đấu tiến bộ. Cấp trên phải làm gương cho cấp dưới, cán bộ, đảng viên phải làm gương cho quần chúng noi theo.

Thứ năm, kết hợp chặt chẽ công tác kiểm tra, công tác kỷ luật, công tác giám sát với hoạt động TPB, PB ở các tổ chức đảng. Mục tiêu tối cao của công tác kiểm tra, kỷ luật, TPB, PB của Đảng là nâng cao trình độ trí tuệ, năng lực lãnh đạo, sức chiến đấu, tăng cường đoàn kết trong Đảng. Hoạt động TPB, PB cần được thấm sâu trong hoạt động kiểm tra, kỷ luật, giám sát của Đảng. Hiệu quả TPB, PB sẽ giúp công tác kiểm tra, giám sát có tính chiến đấu, tính giáo dục cao. Kết hợp chặt chẽ công tác kiểm tra giám sát, kỷ luật, TPB, PB sẽ tạo nên các kênh thông tin thông suốt, kịp thời, toàn diện, giúp cho mỗi công tác

được tiến hành thuận lợi, mang lại hiệu quả cao. Đồng thời, khắc phục được những hạn chế của từng mặt công tác.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hồ Chí Minh toàn tập. Tập 5. H.: Chính trị Quốc gia, 2000.
2. Hồ Chí Minh toàn tập. Tập 6. H.: Chính trị Quốc gia, 1995.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam. Văn kiện Đại hội lần thứ X. H.: Chính trị Quốc gia, 2006.
4. Nông Đức Mạnh. Phát biểu khai mạc Hội nghị lần thứ 5 Ban chấp hành trung ương Đảng (khóa X), ngày 5/7/2007.
5. Đảng Cộng sản Việt Nam. Văn kiện Hội nghị lần thứ sáu (lần 2) Ban chấp hành trung ương Đảng (khóa VIII). H.: Chính trị Quốc gia, 1999.
6. Ban Tuyên giáo Trung ương. Đề cương tuyên truyền 40 năm thực hiện Di chúc Chủ tịch Hồ Chí Minh (2/9/1969 - 2/9/2009).
7. Ban Tuyên giáo Trung ương. Đề cương tuyên truyền kỷ niệm 80 năm Ngày thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam (3/2/1930- 3/2/2010).
8. Tô Huy Rúa. Quá trình đổi mới tư duy lý luận của Đảng từ năm 1986 đến nay. H.: Chính trị Quốc gia, 2008.
9. Đại học Quốc gia Hà Nội. Hội thảo khoa học “Tư tưởng Hồ Chí Minh với sự nghiệp đổi mới ở Việt Nam”, 2003.
10. Vũ Như Khôi. 75 năm Đảng Cộng sản Việt Nam dưới ngọn cờ độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội (3/2/1930-3/2/2005). H.: Công an nhân dân, 2005.